

DADES CATALOGRÀFIQUES

Autoria	Desconeguda
Lloc de producció	Desconegut
Lloc de procedència	Horta Sud
Títol/nom objecte	Catret
Data	Primera meitat segle XXI
Mesures	70x33x34
Materials/tècnica	Fusta, cuir, metall
N.º Inventari	1055
Ubicació en el museu	Dormitori de matrimoni

DESCRIPCIÓ

Aquesta cadira plegable, utilitzada per a anar a missa al llarg de les primeres dècades del segle XX, visualitza el llarg i contradictori procés de conquesta de l'espai públic per part de la dona catòlica. Forjada en constant retroalimentació amb els marcs culturals rivals, que proposaven models de feminitat alternatius, aquesta temptativa de reformulació dels àmbits de la feminitat mai va deixar de trobar resistències ni de xocar amb uns límits insuperables. La cadira portàtil, amb totes les seues connotacions simbòliques i pràctiques, podria ser assenyalada com una metàfora material de les paradoxes de les relacions femenines amb la religió. Les espanyoles de principis del XX van eixir de les seues llars per a dedicar-se a les activitats socials a les quals els deia l'Església; i dins de la dicotomia entre discurs oficial i pràctica personal i grupal, van acabar promovent les seues pròpies organitzacions i trobant un sentit polític en el model compensatori. No obstant això, aquesta politització es va inscriure dins de la línia de defensa de l'ordre tradicional; la socialització de les dones, més que ampliar la seua esfera, va domesticar l'espai públic.

RELECTURA

Tema Relacionat	Gènere i religió
Relectura	<p>Els processos que van convertir la Perfecta casada de l'Antic Règim en activista del feminisme catòlic (dedicat a socialitzar les capacitats maternes que se'ls suposaven), i més tard en la militant professional de la dreta, van tindre el seu origen en els canvis huitcentistes de l'espiritualitat europea. Abandonada pel subjecte polític masculí, la religió va passar a ser prioritat femenina, competint amb els models literaris del liberalisme burgés, que consolidaven la imatge de la mare, esposa i filla ideal, coneguda com l'Àngel de la llar. Cal afegir que des d'aquesta esfera limitada a la dona liberal li va ser reconegut un cert accés a la cultura, compatible amb la domesticitat i una religiositat amable i estetitzada.</p> <p>L'Església espanyola va anar adaptant-se als nous temps mitjançant diferents reformulacions de les seues exigències cap a les dones. La segona meitat del XIX va ser testimoni de la consolidació del nou ideal marià, que sacralitzava la influència moral de</p>

la mare de família i el seu paper de redemptora de la secularitzada societat. El carlisme va ser la primera força política que va tractar de capitalitzar el potencial polític de les dones, telefonant-les a manifestar públicament el seu suport a l'ideari més conservador (a més de convertir-les en infermeres per als militants ferits).

Al llarg de la Restauració es van consolidar organitzacions femenines catòliques amb diferent grau d'implicació política. La seua diversitat englobava un ampli rang, on van cabre tant les Lligues Catòliques com els sindicats femenins d'adscripció religiosa. Molt vinculats a l'auge de la beneficència organitzada, aquests grups van externalitzar les cures maternes, exaltats com a destí essencial de la dona, juntament amb la seua atribuïda naturalesa sacrificada, diligent i donada a embellir l'entorn. El rerefons real del mite s'entén si recordem que es tractava de dames de classes mitjana i alta, l'acció social de les quals anava dirigida als marginats, molts d'ells xiquets i dones. El vertader enemic no era la pobresa, sinó el que va ser conceptualitzat com la immoralitat derivada d'ella, inclosa la influència de les idees de l'esquerra política.

A principis del segle XX, a Occident es va viure un fenomen descrit com la nacionalització de les dones, en el qual les tendències polítiques conservadores van extrapolar el rol naturalitzat de la dona (mare, educadora, transmissora de les consignes de l'ordre establert i a més, força laboral gratuïta en l'àrea del treball social), per a reclamar-la en la seua qualitat de "patriota". Sovint, com va ser en el cas de la dictadura de Primo de Rivera, les forces polítiques al·ludides responien amb cosmètiques concessions legals, que a penes arribaven a sancionar parcialment les ja existents conquestes d'espais femenins en les esferes de l'educació i el treball. Una altra cara del mateix procés va ser la mobilització femenina catalana i basca, en defensa dels seus valors culturals autòctons. Aquestes organitzacions de dames catòliques van militar en suport de causes alternatives a la del poder oficial, contribuint a la creació de models femenins literaris i artístics d'idiosincràsia pròpia, però inseparables del mateix ideal tradicional, que incloïa la vocació de la dona per l'educació o per l'harmonització de les estructures socials.

En els anys vint i trenta van aparèixer models competidors especialment atractius. A la despreocupada i cosmopolita dona Decó, que disputava els espais de sociabilitat masculina (sobretot, els dedicats a l'oci), es va afegir la dona políticament activa, compromesa amb els ideals polítics de la II^a República, cada vegada més decidida a buscar una igualtat real en termes de drets i treball. Aquestes alternatives van neutralitzar les reticències dels sectors catòlics a la professionalització de l'activisme femení en el camp social i polític. El resultat va transcendir la massificació i ampliació de les competències del catolicisme social. En 1934 Pilar Primo de Rivera i un grup de joves, parents dels líders falangistes, van crear l'organització feixista que més tard, sota el nom de Secció Femenina de la FET i de les JONS, s'encarregaria de l'enquadrament polític de la dona durant la dictadura franquista. Tant el protagonisme públic, com les semblances amb l'estètica i el credo d'altres organitzacions feixistes europees, van resultar merament superficials. L'ideal de les falangistes va romandre fidel a l'ètica del sacrifici del suport incondicional al líder masculí, i a l'estètica que equiparava bellesa i abstenició sexual, ocasionalment matisada pels trets de la maternitat estesa; és a dir, no es van desviar significativament de l'imaginari de la dona social catòlica. Podíem ardonir la metàfora inicial, conclouent que la cadira portàtil que prometia la incursió en el vedat espai públic, a penes va portar a les dones als sempiterns pilars de la "abnegació, austeritat i alegria", que els exigia el fundador del feixisme espanyol José Antonio Primo

de Rivera, en defensa d'un estat, estructurat com una paranoica i militaritzada família patriarcal.

BIBLIOGRAFIA

ARCE PINEDO R. (2008) *Dios, patria y hogar: la construcción social de la mujer española por el catolicismo y las derechas en el primer tercio del siglo XX*. Santander, Universidad de Cantabria.

BLASCO HERRANZ, I. (2003) *Paradojas de la ortodoxia: política de masas y militancia católica femenina en España: (1919-1939)*. Zaragoza, Prensas Universitarias de Zaragoza.

ROSÓN, M. (2016) *Género, memoria y cultura visual en el primer franquismo*. Madrid, Cátedra.

CAPEL MARTÍNEZ, R. M. (1982) *El trabajo y la educación de la mujer en España: 1900-1930*. Madrid, Ministerio de Cultura.

SÁNCHEZ LÓPEZ, R. (1990) *Mujer española, una sombra de destino en lo universal: trayectoria histórica de Sección Femenina (1934-1977)*. Murcia, Universidad de Murcia, Secretaría de Publicaciones.